УДК 658.7(477)
Кощій О.В. д.е.н., професор
Луцький національний технічний університет

РОЗВИТОК ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

В статті розглянуто питання підвищення рівня логістичного забезпечення в Україні. Виявлено незадовільний рівень використання логістичного потенціалу та низький рівень логістичної ефективності в національній економіці. Визначено основні проблеми в Україні у логістичній сфері та розроблено пропозиції щодо їх вирішення.
Ключові слова: логістика, логістичне забезпечення, логістична ефективність, індекс ефективності логістики, логістичний потенціал, національна економіка.

Кощий О. В.

РАЗВИТИЕ ЛОГИСТИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ В УКРАИНЕ

В статье рассмотрены вопросы повышения уровня логистического обеспечения в Украине. Выявлено неудовлетворительный уровень использования логистического потенциала и низкого уровня логистической эффективности в национальной экономике. Определены основные проблемы в Украине в сфере логистики и разработаны предложения по их решению.
Ключевые слова: логистика, логистическое обеспечение, логистическая эффективность, индекс эффективности логистики, логистический потенциал, национальная экономика.

Koschiy O.

DEVELOPMENT OF LOGISTIC SECURITY IN UKRAINE

The article deals with increasing the level of logistics in Ukraine. The unsatisfactory level of utilization of logistical potential in the national economy has been revealed, the logistic activity in Ukraine has been evaluated. The value of the Logistics Efficiency Index showed that it is below average in Ukraine. This showed the existence of a number of problems in the field of logistics in the national economy. Particularly problematic areas in logistics for Ukraine are infrastructure and customs procedures, a somewhat better position for timely delivery and cargo tracking. The main problems in Ukraine in the logistics sector are the lack of adequate transport infrastructure, the shortage of hub logistics centers, the low efficiency of the use of fixed assets, the poor level of the communication system, the lack of relationships between enterprises and logistics firms, the lack of manufacturing and manufacturing companies, legislative non-regulation, shortage of

highly qualified specialists, etc. In order to solve the existing problems in the logistics sector of the national economy, attention should be paid to the intensification of the development of innovative technologies, the study and implementation of foreign experience in logistics activities, the construction of logistics centers and infrastructure development throughout the country, the training of highly qualified personnel.

Key words: logistics, logistics, logistics efficiency, logistics efficiency index, logistics potential, national economy.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Нині перед кожною країною стоїть проблема підвищення її конкурентоспроможності на світовій арені. Важливу роль у забезпеченні високої її конкурентоспроможності відіграє спроможність доставляти товари на зарубіжні ринки на найбільш вигідних умовах. При цьому важливу роль відіграє доступність, якість та вартість логістичних послуг. Це актуалізує питання логістичного забезпечення в національній економіці.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблемі розвитку та підвищення ефективності логістичної діяльності присвятили праці Гусак Ю.Е., Ковтюк Ю.І, Марченко В.М., Молнар О.С., Негода А.В., Палійчук Є.С., Сковорода Е.В. тощо.

Цілі статті. Ціль статті полягає у пошуку шляхів удосконалення логістичного забезпечення та підвищенні логістичної ефективності в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Україна має величезний логістичний потенціал, який може її вивести в коло найбільш логістично розвинених країн світу. Однак поки цей потенціал реалізується слабо, що пов'язано, перш за все, з недооцінкою як органами державної влади, так і учасниками ринку того факту, що логістика є рушійною силою (мотором) економіки як на макрорівні, так і на рівні суб'єктів господарювання [1].

Для виявлення причин низького рівня розвитку логістики в Україні проведемо її оцінювання. Важливим показником, який характеризує дану сферу в країні є індекс ефективності

логістики (LPI). LPI є інструментом інтерактивного еталонного тестування, який створений для того, щоб допомогти країнам визначити проблеми та можливості, з якими вони стикаються у своїй діяльності в області торгової логістики, і що вони можуть зробити для підвищення їх ефективності.

LPI заснований на всесвітньому опитуванні операторів на місцях (глобальні експедитори та експрес-перевізники). Опитування складається з двох частин: визначається міжнародний індекс LPI (респонденти оцінюють критерії, що відображають ефективність логістичної системи щодо 8 країн, з якими працює логістична компанія) і внутрішній (респонденти оцінюють логістичну систему країни, в якій працюють). Під час розрахунку індексу LPI кожен респондент оцінює за 5-бальною шкалою кожну із 6 позицій логістичної системи, що відображає ефективність [2].

Індекс LPI оцінюється респондентами за п'ятибальною шкалою: від 1 – найгірше значення до 5 – найкраще значення. LPI складається як з якісних, так і кількісних показників і допомагає створювати профілі логістики для цих країн. Він вимірює продуктивність уздовж логістичного ланцюжка поставок в країні. Рейтинг LPI включає 6 критеріїв, за якими проводяться на даний час дослідження: митні процедури; інфраструктура; міжнародне транспортування вантажів; логістична компетентність; відстеження вантажів; своєчасність доставки. LPI розраховується за формулою:

$$LPI = (C_1 + C_2 + C_3 + C_4 + C_5 + C_6)/ N, \quad (1)$$

де LPI – середнє зважене оцінок ефективності логістичної системи країни; C1, C2, C3, C4, C5, C6 – оцінки ефективності; N – загальна кількість оцінок.

Рейтинг країн світу за LPI представлений в таблиці 1 [3]. Дана таблиці 1 свідчать, що у 2018 р. лідерами за логістичною ефективність виявилися Німеччина (1 місце), Швеція (2 місце) та Бельгія (3 місце). Україна посіла в даному рейтингу 66 місце. Її найближчими сусідами стали Сербія (65 місце) та Єгипет (67 місце). Аутсайдером даного рейтингу став Афганістан (160 місце).

Таблиця 1. Глобальний рейтинг логістичної ефективності у 2018 р., бали

Країни	Рейтинг	Значення LPI	митні процедури	інфраструктура	міжнародне транспортування вантажів	логістична компетентність	відстеження вантажів	своєчасність доставки
Німеччина	1	4,20	4,09	4,37	3,86	4,31	4,24	4,39
Швеція	2	4,05	4,05	4,24	3,92	3,98	3,88	4,28
Бельгія	3	4,04	3,66	3,98	3,99	4,13	4,05	4,41
Австрія	4	4,03	3,71	4,18	3,88	4,08	4,09	4,25
Японія	5	4,03	3,99	4,25	3,59	4,09	4,05	4,25
США	14	3,89	3,78	4,05	3,51	3,87	4,09	4,08
Сербія	65	2,84	2,60	2,60	2,97	2,70	2,79	3,33
Україна	66	2,83	2,49	2,22	2,83	2,84	3,11	3,42
Єгипет	67	2,82	2,60	2,82	2,79	2,82	2,72	3,19
Афганістан	160	1,95	1,73	1,81	2,10	1,92	1,70	2,38

Виходячи з того, що максимальне значення LPI у 2018 р. було 4,20 бали, а мінімальне 1,95 бали, то можна виділити наступні групи країн: країни з високим значенням LPI (3,76-4,2 баліи); країни з вищим середнього значенням LPI (3,4-3,75 бали), з країни з середнім значенням LPI (2,86-3,3 бали); країни з нижчим середнього значенням LPI (2,5-2,85 бали); країни з низьким значенням LPI (1,95-2,4 бали).

Виходячи із запропонованої шкали поділу, Україну можна віднести до країн з логістичною ефективністю нижче середнього рівня (2,5<2,83<2,85). Таким чином, для України характерна незадовліьна логістична ефективність, що вимагає пошуку можливостей вирішення даної проблеми.

Динаміка рейтингу України за логістичною ефективністю представлена на рисунку 1. Дані рисунку 1 свідчать, що протягом 2007-2018 рр. Україна проявляла нестійку позитивну тенденцію до покращення своєї позиції за логістичною ефективністю, що є позитивним моментом. В результаті у 2018 р. вона посіла 66 місце у рейтингу, що було на 7 позицій вище рівня 2007 р.

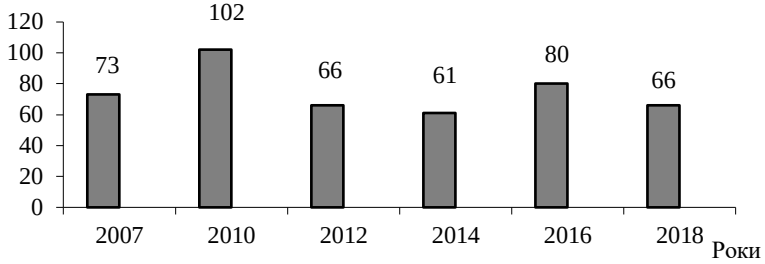

Рис. 1. Динаміка рейтингу України за логістичною ефективністю

В той же час значні коливання позицій України у рейтингу (знизилась на 29 позицій у 2010 р. відносно рівня 2007 р., знизилась на 19 позицій у 2016 р. відносно рівня 2014 р.) викликають ряд запитань. Наймовірніше це зумовлено не лише коливаннями логістичної ефективності в країні, але і певними недоліками в розрахунку індексу. Тим паче, що ряд авторів [4] також припускають подібне.

У 2018 р. Україна мала найнижчі показники логістичної ефективності за показниками «інфраструктура» (2,22 бали) та «митні процедури» (2,49 бали) та найвищі – за «своєчасність доставки» (3,42 бали) та «відстеження вантажів» (3,11 бали).

Для виявлення як в динаміці складові логістичної ефективності України впливають на її загальний показник проаналізуємо їх зміну протягом 2007-2018 рр. в таблиці 2.

Таблиця 2. Динаміка рейтингу України за логістичною ефективністю

Роки	Рейтинг	Значення LPI	митні процедури	інфраструктура	міжнародне транспортування вантажів	логістична компетентність	відстеження вантажів	своєчасність доставки
2007	73	2,55	2,22	2,35	2,53	2,41	2,53	3,31
2010	102	2,57	2,02	2,44	2,79	2,59	2,49	3,06

2012	66	2,85	2,41	2,69	2,72	2,85	3,15	3,31
2014	61	2,98	2,69	2,65	2,95	2,84	3,20	3,51
2016	80	2,74	2,30	2,49	2,59	2,55	2,96	3,51
2018	66	2,83	2,49	2,22	2,83	2,84	3,11	3,42

Дані таблиці 2 свідчать, що такі складові логістичної ефективності України як «митні процедури», «міжнародне транспортування вантажів», «логістична компетентність», «відстеження вантажів» та «своєчасність доставки» протягом 2007-2018 рр. проявляли нестійку позитивну тенденцію до зростання. В той же час показник «інфраструктура» проявив нестійку негативну тенденцію до зменшення.

Зокрема у 2018 р. показник «митні процедури» становив 2,49 бали, що було на 0,27 балів більше рівня 2007 р., показник «міжнародне транспортування вантажів» зріс на 0,3 бали відносно рівня 2007 р. і становив 2,83 бали, показник «логістична компетентність» дорівнював 2,84 бали (зріс на 0,43 бали відносно рівня 2007 р.), показник «відстеження вантажів» становив 3,11 бали (зріс на 0,53 бали відносно рівня 2007 р.), показник «своєчасність поставки» становив 3,42 бали (зріс на 0,11 бали відносно рівня 2007 р.). Таким чином, у 2018 р. Україна дещо посилила свої позиції за логістичною ефективністю відносно 2007 р. переважно за рахунок покращення відстеження вантажів та підвищення логістичної компетентності. Показник «інфраструктура» у 2018 р. становив 2,22 бали, що було на 0,13 бали гірше рівня 2007 р. Це в свою чергу негативно відобразилось на рейтингу України за логістичною ефективністю.

Україна, не дивлячись на її вдале географічне розташування та наявність високого логістичного потенціалу, використовує його не належним чином. Наприклад, згідно даних Української логістичної асоціації дохід від логістичної діяльності в Німеччині складає 170 млрд. євро щорічно, а в Україні – лише 300 млн. При цьому фахівці оцінюють потенційний дохід України від логістичної діяльності в 300 млрд. дол. [5]. Тобто, згідно вище наведених даних, логістичний потенціал України використовується лише на 10 %. Згідно оцінки Європейської логістичної асоціації, валові

витрати України на логістичні операції орієнтовно становлять 35 % від загальної суми витрат на виробництво, тоді як у США аналогічний показник становить 25 %, а у країнах ЄС – 8-12 %.

Фахівці виділяють наступні основні проблеми в Україні у логістичній сфері [5]:

– відсутність належної транспортної інфраструктури (низька якість та недостатня кількість доріг, високий рівень фізичного та морального зносу транспорту, що не дозволяє зменшити термін доставки продукції від виробника до споживача);

– дефіцит вузлових логістичних центрів (відсутність скоординованості при управлінні матеріальними потоками та при розподілі запасів);

– низька ефективність використання основних фондів (зростання витрат при транспортуванні та складуванні за рахунок простоїв, недозавантаження обладнання, нераціональне використання робочої площі);

– незадовільний рівень системи зв'язку (труднощі в процесі відстежування товару в дорозі);

– недостатність взаємозв'язків між підприємствами і логістичними фірмами;

– нестача підприємств, що виготовляють упаковку і тару;

– законодавча нерегульованість;

– дефіцит висококваліфікованих спеціалістів тощо.

Таким чином виникає потреба у вирішенні проблем логістичного забезпечення в національній економіці, що в цілому позитивно відобразиться на ефективності її функціонування та конкурентоспроможності на світових ринках.

На даний момент для України пріоритетними наступні кроки в розвитку логістики: інтенсифікація розвитку інноваційних технологій; подальша інтеграція в світове співтовариство; вивчення і впровадження зарубіжного досвіду; будівництво логістичних центрів і розвиток інфраструктури на всій території країни; підготовка висококваліфікованих кадрів тощо.

Висновки. Таким чином, нині виникає потреба у вдосконаленні логістичного забезпечення в Україні та

підвищення логістичної ефективності. Вирішення даної проблеми позитивно відобразиться на загальних показниках функціонування національної економіки та її конкурентоспроможності.

1. Негода А.В. Рынок логистики в Украине: тенденции и перспективы развития. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2013. Вип. 116(2). С. 44-53.

2. Молнар О.С., Палійчук Є.С., Ковтюк Ю.І. Методологія визначення логістичної ефективності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 19. С. 34-37.

3. International LPI. URL: https://lpi.worldbank.org/international/global/2018 (дата звернення 07.11.2019).

4. Скворода Е.В. Повышение индекса эффективности логистической системы республики Белорусь. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/povyshenie-indeksa-effektivnosti-logisticheskoy-sistemy-respubliki-belarus-1 (дата звернення 08.11.2019).

5.Гусак Ю.Е., Марченко В.М. Розвиток логістичного забезпечення в Україні. URL: http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/ 68014/pdf_49 (дата звернення 09.11.2019).